

crediderunt in vestra misericordia, ut ipsi misericordiam consequantur. Et item in aliis dicit: Quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret. Hinc ergo est in me quam exprobras ista nigredo, quia desepit me sol propter incredulitatem, & inobedientiam meam. Cùm verò rectè stetero ante eum, & non fuero obliquus in aliquo, neque declinaverò ad dexteram neque ad sinistram, sed fecero rectas semitas pedibus meis, contra solem iustitiæ incedens in omnibus justificationibus ejus, sine querela: tunc & ipse reclusus me respiciet, & nulla erit obliquitas, nec erit causa ulla despectus: & tunc reddetur mihi lux mea & splendor meus: intantumque propelletur à me quam exprobratis ista nigredo: ut etiam lux mundi mereat appellari. Sic ergo sol iste quidem visibilis ea corpora, quibus à summo libramine infederit, infuscat & urit: ea verò quæ procul sunt, & ab ista collibratione longius posita, conservat in candore suo: nec omnino urit ea, sed illuminat. Sol verò spiritualis, qui est sol iustitiæ, in cuius pennis sanitas esse dicitur, è contrario eos quidem quos recti cordis invenerit, & ad libram sui splendoris consistentes illuminat, & omni fulgore circumdat: eos autem qui obliquè incedunt cum eo, necessariò etiam ipse obliquè non tam respicit quam despicit: hoc eis præstante inconstantia sua, & instabilitate. Quomodo enim qui perverſi sunt possunt suscipere quod rectum est: velut si curvo ligno adhibeas rectissimam regulam: videbitur quodammodo regulam argui materia pravitas: non tamen regula est, quæ ligno causam perverſitatis imponit. Et ideo festinandum est ad vias rectas, & standum in semitis virtutum, ne forte sol iustitiæ, reclusus incedens, si nos obliquos stare inveniat & perverſos, despiciat nos, & efficiamur denigrati. Inquantum enim incapaces fuerimus lucis ejus, intantum tenebris & nigredini dabimus locum. Hinc enim est ipse sol qui & lux vera, illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, & qui in hoc mundo erat, & mundus per ipsum factus est. Non enim per istud visibile lumen, mundus factus est, cùm & ipsum portio sit mundi: sed per istud verum lumen, à quo lumine si nos perverſi incesſerimus, despici dicimur. Et ipsum enim nobis perverſè incendentibus, perverſum quoque incedit: sicut scriptum est in maledictionibus Leviticis. Et si incesſeritis, inquit, mecum perverſi: & nolueritis obedire mihi, adjiciam vobis plagas septem. Et post pauca: Et si, inquit, non fueritis emendati, sed incesſeritis mecum perverſi, incedam & ego vobiscum perverſus. Sive ut in aliis exemplaribus legimus: Si incesſeritis mecum obliqui, incedam & vobiscum obliquus. Et post aliquanta iterum dicit ad ultimum. Et quoniam ambulaverunt in conspectu meo obliqui, & ego ambulabo cum eis in furore obliquus. Hæc assumptimus ex quibus probaremus qualiter despicere, hoc est, obliquè aspiciere sol dicitur. Et evidenter claruit, quod hos despiciat, & cum his obliquè incedat ac perverſè, qui obliquè incedunt cum eo. Sed & hoc quod admonuit præfens locus, indiscussum non omittamus: quia sol duplicis videtur esse virtutis: unius, quæ illuminat: alterius, quæ adurit. Sed pro rebus, aut materiis subjacentibus, aut illuminat aliquid luce, aut infuscat, & obdurat aliquid ardore. Secundùm hæc ergo fortassis & indurabile dicitur Deus cor Pharaonis, quod scilicet talis fuerat materia cordis ipsius, quæ præsentiam solis iustitiæ, non ea parte qua illuminat, sed ea qua adurit, & indurat exceperit, propter hoc sine dubio, quod & ipse affligebat Hebræorum vitam in operibus duris, & quod luto, & latere conficiebat eos. Et erat utique cor ejus, secundum ea quæ cogitabat, luteum & limosum. Et sicut materiam luti sol iste visibilis stringit, & indurat, ita sol iustitiæ his iisdem radiis, quibus illuminat populum Israel, Pharaonis cor, cui inerat luteæ cogitationes, pro ipsis motuum suorum qualitibus indurabat. Hæc autem, quod ita se habeant, & non communem (ut hominibus videtur) historiam, famulus Dei per Spiritum sanctum scribat; ostenditur etiam inde, quod ubi refert ingemuisse filios Israel, non dicit à luto, neque à latere, neque à paleis ingemuisse eos, sed ab operibus suis inquit. Et rursum: Et ascendit, inquit, clamor eorum ad Deum. Non dixit à luto & latere: sed iterum ab operibus suis, propter quod & subjungit, Quia audivit Dominus gemitus ipsorum, cùm utique non exaudivit eorum gemitum, qui non ex operibus suis clamant ad Dominum. Hæc quamvis per excessum dicta videantur, tamen locorum opportunitate communiti, nequaquam judicavimus omittenda, maxime cùm habeant aliquid similitudinis ad hoc quod

dicit, hæc quæ infuscata est, quia desepit eam sol. Quod utique ostenditur ibi accidere, ubi peccatorum causa præcedit, & ibi infuscati, vel aduri aliquem sole, ubi peccati materia subsistit. Ubi verò non est peccatum, sol neque adurere dicitur, neque infuscare, sicut de iusto refertur in psalmis, Per diem sol non uret te, neque luna per noctem. Vides ergo quia sanctos, in quibus peccatorum nulla causa est, sol nunquam adurit. Ut enim diximus, duplicis virtutis est sol: iustos quidem illuminat, peccatores verò non illuminat, sed adurit: quoniam & ipsi oderunt lucem, quia malè agunt. Denique ob hoc Deus noster ignis dicitur esse consumens: & nihilominus lux, in quo tenebræ non sunt: lux sine dubio iustus, & ignis efficitur peccatoribus, ut consumat in eis omne quod in anima eorum corruptibilitatis, aut fragilitatis invenit. Quod autem in multis scriptura locis, & sol, & ignis non iste visibilis, sed ille invisibilis, & spiritualis dicitur: ipse etiam si recensens, abundanter invenies. Filii matris meæ dimicaverunt in me, posuerunt me custodem in vineis: vineam meam non custodivi. Adhuc ipsa quæ fusca quidem pro delictis prioribus: formosa verò est pro fide, & conversatione, etiam hæc dicit, asseverans quod filii matris sue dimicaverunt non contra eam, sed in ea: & post hoc bellum quod in ea gesserunt, constituerunt eam vinearum custodem: non unius vineæ, sed multarum. Alitru autem hæc eadem, quod præter illas vineas quas à filiis matris sue custodire posita est, habuerit aliam propriam vineam quam non custodierit. Hæc est propositi dramatis fabula. Sed nunc inquiremus, quæ sit mater sponsæ hujus, quam hæc allegat: qui sunt etiam filii ejus, qui dimicaverunt in ea: & confecto bello tradiderint ei vineas, quas custodire: quasi quæ non potuissent servare eas, nisi ab illis dimicatum fuisset: illam verò suscepta aliarum vinearum custodia, propriam vineam noluisse, vel non potuisse servare. Ad Galatas Paulus scribens ait: Dicit mihi qui sub lege vultis esse, legem non audistis? Scriptum est enim: Quoniam Abraham duos habuit filios, unum ex ancilla, & unum de libera. Sed is quidem qui de ancilla, secundum carnem natus est: qui verò deliberat, secundum repromissionem: quæ sunt allegorica. Hæc enim sunt duo testamenta: unum quidem in monte Sina, in servitute generans, quæ est Agar. Sina enim mons est in Arabia, qui confertur huic quæ nunc est Jerusalem, & servit cum filiis suis. Quæ autem sursum est Jerusalem, libera est, quæ est mater omnium nostrum. Hanc ergo Jerusalem celestem dicit esse Paulus, & suam, & omnium nostrum credentium matrem. Denique addit in posterioribus, & dicit: Propter quod fratres non sumus illi ancilla, sed libera: quæ libertate liberavit nos Christus. Evidenter ergo Paulus pronuntiat, quod omnis qui per fidem à Christo consequitur libertatem, filius sit liberæ: & hæc dicit esse sursum Jerusalem quæ libera est, quæ est mater omnium nostrum. Hujus ergo matris, & ipsa hæc sponsa filia esse intelligitur, in his qui dimicaverunt in ea, & constituerunt eam custodem vinearum. Unde videntur isti qui tantam potestatem habuerint, ut & bellum gererent in ea, & ordinarent eam vinearum custodem, non cuiuscumque humilis, aut contemnendi loci fuisset. Possimus ergo & Apostolos Christi accipere filios matris sponsæ: hoc est, Jerusalem filios celestis, qui pugnaverunt prius in ista quæ ex gentibus congregatur. Pugnaverunt autem ut vincerent in ea illos, quos prius habuit infidelitatis & inobedienciæ sensus, & omnem elationem extollentem se adversus scientiam Christi: sicut Paulus dicit: Cogitationes destruentes, & omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Christi. Pugnaverunt ergo non adversus eam, sed in ea: hoc est, in sensibus & corde ejus: ut destruerent, & depellerent omnem infidelitatem, omne vitium, omnesque doctrinas, quæ ei inter gentes positæ, falsis sophistarum assertionibus inoleverat. Fuit ergo Apostolis Christi grande bellum, donec omnes ex ea mendacii turres, & muros perverſæ doctrinæ subruerent, donec iniquitatis argumenta prosternerent: & operantes hæc atque succedentes in corde ejus demones debellarent. Ubi ergo effugerunt ab ea omnes sensus infidelitatis antiquæ, non eam relinquunt otiosam: ne forte per otium rursum antiqua surrepant, & redeant quæ depulsa sunt: sed dant ei opus quod agat, & consignant ei custodiam vinearum. Vineas accipiamus singula quæcumque volumina legis ac prophetarum. Erat enim unusquisque eorum sicut ager plenus, quem benedixit Dominus. Hæc ergo isti viri fortes post victoriam belli, servan-

da ei, & custodienda consignant. Non enim relinquunt eam, ut diximus otiosam. Sed & Evangelitarum scripta, atque ipsorum Apostolorum literas possimus similiter vineas accipere: quas huic quæ ex gentibus congregatur, pro qua etiam dimicaverunt, custodiendas colendaque tradiderunt. Quod verò ait: Quia suam propriam vineam non custodierit: illam possimus eruditionem dicere, quæ unusquisque exercebatur ante fidem, quam sine dubio credens Christo, reliquit ac deserit: & ea quæ sibi lucra videbantur, dicit propter Christum detrimenta. Sicut & Paulus gloriatur legis observantias, & omnem Judaicæ institutionis gloriam fuisse sibi ut stercora, tantum ut in Christo inveniretur, non habens suam iustitiam quæ ex lege est, sed iustitiam quæ ex Deo est. Sicut ergo Paulus accepta Christi fide non custodivit vineam suam, Judaicæ scilicet traditionis obsequia: & ideo forte non custodivit: quia cùm plantata esset à Deo vitis vera, conversa est in amaritudinem vitis alienæ, & erat jam vitis Sodomorum vinea eorum, & palmes eorum ex Gomorra: & botrus amaritudinis in eis: & furor draconum vinum eorum, & furor aspidum insanabilis: ita & apud gentes erant plurimæ hujusmodi doctrinæ, quas post illa bella quibus vera, & agnitione Christi à doctoribus dimicatum est, superatas dicit: puto quod omnino criminis loco ducatur, si custodierit aliquis hujusmodi vineas, & agrum colat ultra, venenatis & noxiis consutum disciplinis. Nec mireris si his culpis aliquando fuisset videatur obnoxia hæc quæ ex nationum dispersione colligitur, & jam Christo sponsa preparatur. Recordare quomodo prima mulier seducta est, & in prevaricatione facta: quæ non aliter salva fieri dicitur, nisi per filiorum generationem: illorum dumtaxat, qui permanent in fide, & charitate cum sanctitate. Hoc ergo quod de Adam, & Eva scribitur, sic alleverat Apostolus: Mysterium magnum est in Christo, & in Ecclesia: qui eam ita dilexit, ut semetipsum traderet pro ea, cùm esset adhuc impia hæc ipsa: sicut ipse dixit: Cùm enim adhuc secundum tempus impij essemus, Christus pro nobis mortuus est. Et iterum: Quia cùm adhuc essemus infideles, Christus pro nobis mortuus est. Non ergo mirum est, si hæc quæ seducta, & in prevaricatione facta, & quæ impia secundum tempus fuit & peccatrix, talem dicitur vineam coluisse eo tempore, cùm adhuc impia erat, quam relinquere debuerit. & nequaquam omnino servare. Quod si etiam tertium explanationis locum placet exequi, referamus hæc ad unamquamque animam, quæ conversa ad Deum, & ad fidem veniens patitur sine dubio cogitationum pugnas, & oblationes demonum revocare eam nitentium ad priores vias illecebras, vel infidelitatis errorem. Sed ne hoc fiat, néve rursum demonibus in ea tantum liceat: prospexit divina providentia, ut parvulis quibusque & his qui pro semetipsis adversus astutias diaboli, & demonum pugnas dimicare non possunt (ut pote infantes adhuc & lactentes in Christo) daret angelos propugnatores, & defensores: qui velut tutores & procuratores constituti sunt à Deo eorum qui in infirma ætate positi, pro semetipsis (ut diximus) pugnare non possunt. Et ut hoc cum majori fiducia agant, conceditur eis semper videre faciem patris, qui in cælis est: & illos puto esse parvulos, quos venire ad se Christus iussit, & non sivit prohiberi: & quos semper dixit videre faciem patris. Nec tibi contrarium videatur: si eos hæc anima quæ ad Deum tendit, matris suæ filios appellat. Si enim animarum mater Jerusalem celestis est, & angeli nihilominus celestes nominantur; nihil dissonans videbitur, si hi qui similiter ut ipsa celestes sunt, ab ea filii matris appellentur. Super omnia autem congruum videbitur, & conveniens: ut quibus unus est Pater Deus, una sit & Jerusalem mater. Quod verò ait: Vineam meam non custodivi: instituta illa ac mores & propositum, in quo exercebatur secundum veterem hominem vivens, indicare videtur laudabiliter à se non esse servata: ex quo autem adjutorio angelorum dimicavit & vicit, jam penitus à se effugavit veterem hominem cum actibus suis: constitutaque est ab eis vinearum custos, sensum scilicet, & dogmatum divinorum: ex quibus possit vinum bibere, quod lætificet cor ejus. Annuncia mihi quem dilexit anima mea: ubi pascis, ubi cubas in meridie: ne forte efficiat sicut adoperta super gregees sodalium tuorum. Adhuc sponsa loquitur etiam hæc: sed ad sponsum, & non jam ad filias Jerusalem. Igitur ab initio, ubi ait: Osculetur me: usque ad hunc locum, super gregees sodalium: cuncta quæ dicta sunt, verba sunt sponsæ. Sed primò sermo ejus ad Deum factus est, secundò

ad sponsum, tertio ad adolescentulas: inter quas & sponsum media quædam, & ut se dramatis hujus species habet, quasi mesochorus effecta: nunc etiam ad filias Jerusalem respondens dirigit verba. Hos ergo nunc ultimos sermones suos ad sponsum facit, requirens ab eo ubi pascat in meridie, & ubi colloquet gregem: verens ne dum requirit eum, incurrat in ea loca, ubi sodales sponsi locatos per meridiem gregees servant. Ostenditur autem per hæc, quia sponsum hic etiam pastor sit. In superioribus autem didiceramus eum esse & regem, pro eo sine dubio quod homines regat: pastorem verò, pro eo quod oves pascat: sponsum autem pro eo quod habeat sponfam, quæ cum eo regnet: secundum quod scriptum est: Altitud regina à dextris tuis in vestitu deaurato. Hæc interim continet dramatis ipsius, qui est quasi historicus, ordo. Nunc autem requiremus intelligentiam mysticam: & si oportet prævenire paululum ea, quæ in posterioribus proferenda sunt, quo quis effectus sit horum sodalium pateat: memoremus illud quod scriptum est: Quia reginæ sunt sexaginta, sed ex his omnibus una sit columba, & una perfecta ac particeps regni. Cæteræ verò jam inferiores sunt: quæ octoginta appellantur concubinae. Adolescentulæ verò, quarum numerus nullus est, post ordinem concubinarum ponuntur. Iste autem omnes animarum earum differentia sunt, quæ in Christo credentes diversis ei affectibus associantur. Ut (verbi gratia) dicamus omnem Ecclesiam per illam figuram corpus esse Christi, quæ Apostolus dicit: in quo corpore divisa esse membra pronuntiat: & alios esse oculos, & alios manus, alios etiam pedes: & singulos pro operum studiorumque suorum meritis, in membra corporis hujus aptari. Secundum hanc ergo speciem, & hæc intelligenda sunt: & alias quidem animas putandum est in hoc sponsali dramate, quæ magnificentiori affectu sponso atque illustriori sociantur, apud eum reginarum loco, & affectu haberi: alias, quarum inferior sine dubio in profectibus & virtutibus honor est, concubinarum loco duci: & alias adolescentularum, quæ videntur extra aulam quidem posite, non tamen extra urbem regiam. Posteriores verò, & post omnes quæ supra memorate sunt, esse eas animas, quæ oves appellantur. Si verò perspiciamus attentius, adhuc fortassis etiam harum omnium, inveniemus inferiores alias, & ultimas omnium: illas scilicet quæ in sodalium ejus gregebis numerantur. Et ipsi enim habere gregees quosdam dicuntur, in quos non vult sponsa incurtere, & ob hoc petit à sponso, ut annunciet sibi ubi pascat, ubi meridiem faciat: ne forte, inquit, efficiat sicut adoperta super gregees sodalium tuorum. Queritur ergo, sodales isti qui habere quosdam gregees dicuntur, utrum sponso operam dantes, & sub ipso velut pastorum principe agentes, hoc faciant: quandoquidem sodales ejus nominantur: an proprium aliquid & sequestratum habentes, & quod non sit cum animo sponsi: quandoquidem refugit sponsa, & veretur ne forte incurrat sodalium gregees, dum sponsum suum requirit. Sed & quod dixit: Ne forte efficiat non adoperta, sed sicut adoperta: require, ne forte innuat per hoc esse aliquas sodalium quasi sponsas, habentes etiam ipsas habitum sponsalem, & esse adopertas. & sicut Apostolus dicit, Velamen & potestatem habentes super caput. Et ut manifestior sermonis hujus explanatio fiat, iterum quasi dramatis ordine, quod dicitur exequamur. Expocit ab ipso sponso suo sponsa: ut ei locum secreti sui indicet, & quietis: quandoquidem amoris impatiens, etiam per meridiem cupit audire sponsum: eo præcipue tempore, quo clarior lux, & splendor diei perfectus & purus est, ut assistat ei oves pascenti, vel refrigeranti. Et studiosè vult viam discere, quæ ire ad eum debeat: ne forte si non fuerit edocta itineris hujus anfractus, incurrat gregees sodalium: & videatur similis esse alicui illarum, quæ adoperta veniunt ad sodales ejus, nec pudoris curam gerunt, aut verentur passim discurrere, & multis apparere. Ego autem quæ à nullo, inquit, alio videri volo, nisi à te solo: scire desidero, quo ad te itinere veniam, ut secretum sit, ut nemo sit medius, ut nullus arbiter peregrinus & alienus occurrat. Et forte ob hoc requirit ista loca, in quibus pascit sponsum oves suas, & ostendit ei verecundiam suam, pro qua non vult incurtere gregees sodalium: ut ille segreget oves suas à sodalibus, & seorsum pascat: ut non solum sponsa non videatur ab aliis, sed & arcanis, & ineffabilibus mysteriis sponsi secretius perfruatur. Nunc ergo videamus per singula: & primò quidem vide si possimus dicere, quod Dominus, cujus portio fuit Jacob, & funiculus hereditatis ejus

Israël, ipse intelligendus sit sponsus: Sodales verò ejus, angeli illi ad quorum numerum cum divideret excelsus gentes, & dispergeret filios Adam, statuit terminos gentium secundum numerum (ut ait) angelorum Dei: & isti sunt fortassis greges sodalium sponsi, gentes scilicet cunctæ, quæ velut pecora sub angelis pastoribus constitutæ sunt. Grex verò sponsi illa dicantur, de quibus ipsa in Evangelio veritas dicit: Oves meæ, vocem meam audiunt. Vide enim & observanter intendere, quoniam dixit, oves meæ: quasi sint & aliæ oves, quæ non sint ejus: sicut & ipse in aliis dicit. Vos non estis de ovibus meis; quæ singula huic occulto mysterio convenienter videbuntur aptari. Quæ si ita se habent, competenter sponsa uniuscujusque sodalium gregem, sponsam ejus intelligi voluit, quam adoptatam nominavit. Sed quoniam certa erat, quod super omnes illas ipsa esset: non vult similis videri alii illarum: utpote quæ sciret tantum se debere præcellere illas sodalium sponsas, quas sponsa nominat velut adoptatas, quantum eminentiæ sponsus suus habeat ad sodales. Sed & pro hoc adhuc videbitur percunctanti causas habuisse: quandoquidem boni pastoris scire esse studium, ut optima ovibus pascua requiratur, & viridantia atque opaca quæque ad requiem nemora meridiana æstus inveniat. Quod quidem sodales sponsi facere nesciunt: nec in eligendis pascuis, aut scientiæ tantum, aut sollicitudinis gerunt: & ob hoc dicit, Annuncia mihi, ubi pascis, ubi cubile habes in meridie? cupiens tempus scilicet illud, quo copiosius mundo lumen infunditur: quo magis merus est dies, & purior, & florulentior est lux. Tunc, inquit, annuncia mihi o tu quem dilexit anima mea, ubi pascis, ubi cubile habes in meridie? ne forte efficiat, ut adoptata super greges sodalium tuorum. Novo nunc nomine sponsa appellavit sponsam. Sciens enim ipsum esse filium charitatis, imò ipsum esse charitatem, quæ ex Deo est, quasi vocabulum ei istud posuit, quem dilexit anima mea: & tamen non dixit, quem dilexi, sed quem dilexit anima mea: sciens non qualicumque dilectione, sed ex tota anima, & ex totis viribus, & ex toto corde habendam esse dilectionem sponsi. Ubi pascis, inquit, & ubi cubile habes? Puto autem quod & Propheta de hoc loco, quem nunc sponsa dicitur ab sponsio desiderat, & audire, etiam ipse sub eodem posuit pastorem dicit: Dominus regit me: sive, ut in aliis legitur, Dominus pascit me, & nihil mihi deerit. Et quoniam sciebat alios pastores, vel ignavia, vel imperitia faciente, greges in locis aridioribus collocare: de hoc optimo pastore Dominus dixit: In loco viridi, ibi me collocavit. Super aquam refectiois educavit me: ostendens pastorem hunc, non solum abundantes aquas ovibus suis: sed & salubres, & puras, & quæ per omnia reficiant, provideat. Sed quoniam ab hoc statu, quo tu ovis sub pastore deguerat, conversus ad rationabilia, in excelsiora profecit: idque adeptus est per conversationem: subjungit & dicit: Animam meam convertit: Eduxit me super semitas, justitiæ, propter nomen suum. Hinc verò quandoquidem in hoc profecerat, ut justitiæ incederet vias: justitia autem habet sine dubio impugnantem se injustitiam: & necesse est eum qui justitiæ iter incedit, habere pugnas adversantium: fide conversus & spe, dicit de eis: Nam & si ambulem in medio umbræ mortis: non timebo mala: quoniam tu mecum es. Post hæc verò quasi gratiam referens ei qui se pastoralibus imbuerat disciplinis: Virga, inquit, tua & baculus tuus: quibus institutus videor ad pastoris officium: ipsa me consolata sunt. Hinc verò ubi vidit sese à pastoralibus pascuis, ad rationabiles cibos, & mystica secreta translatus, addit & subdit: Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos, qui tribulant me. Impinguasti in oleo caput meum: & calix meus inebrians quam præclarus est. Et misericordia tua subsequetur me: omnibus diebus vitæ meæ. Ut inhabitem in domo Domini, in longitudine dierum. Illa ergo prima, id est, pastoralis institutio, initium eorum fuit: ut in loco viridi collocatus, super aquam refectiois educaretur. Hæc verò quæ sequuntur de profectibus, ad perfectionem requiruntur. Et quoniam de pascuis, & viriditate proposuimus, conveniens etiam videatur de Evangelii confirmate quæ diximus. Inveni etiam ibi pastorem hunc bonum de pascuis ovium discretum, ubi ad hoc quod pastorem se profecerat, etiam ostium se esse commemorat, & dicit: Ego sum ostium: per me si quis introierit, salvabitur: & ingredietur, & egredietur, & pascua inveniet. Hunc etiam nunc sponsa percunctatur, ut ab eo audiat & discat, in quibus pascuis oves agat, vel in quibus amoniatibus meridia-

nos procuret æstus: meridiem appellans illa scilicet cordis secreta, quibus clariorem scientiam lucem à Verbo Dei anima consequitur. Hoc enim tempus est, quo sol excelsiorem circumitus sui verticem tenet. Si quando ergo sol justitiæ Christus, Ecclesiæ suæ excelsa, & ardua virtutum suarum secreta manifestat, amena etiam pascua cubiliaque meridiana videbitur edocere. Nam cum adhuc initia habet discendi, & prima (ut ita dicam) ab eo scientiæ suscipit rudimenta: tunc dicit Propheta, Et adjuvabit eam mane diluculo. Nunc ergo, quia perfectiora jam querit, & excelsiora desiderat, meridianum scientiæ lumen exposcit. Hinc puto & Abraham post multas eruditiones, quibus apparens ei Deus, imbut eum de singulis, & docuit, post refertur, quia visus fit ei Deus ad quercum Mamre, sedenti ad ostium tabernaculi sui meridie, Et respiciens, inquit, oculis suis vidit, & ecce tres viri stabant super eum. Quod si credimus hæc per Spiritum sanctum scripta, non puto frustra placuisse divino spiritui, ut etiam tempus & hora visionis, scripturæ paginis mandaretur, nisi & hora istius & temporis ratio aliqui conferret ad scientiam filiis Abraham, quibus utique scire opera Abraham facienda, ita & visitationes istæ sperandæ sunt. Qui enim potest dicere, Nox præcessit, dies autem appropinquavit, sicut in die honeste ambulemus, non in comestationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitis, non in contentione & emulatione: & cum hæc omnia transierit, supergressus videbitur tempus hoc, quod nox præcessit, & dies appropinquavit: & festinare non ad initium diei, sed ad meridiem, ut & ipse ad gratiam perveniat Abraham. Si enim lux, quæ in ipso est, mentis, & puritas cordis clara fuerit & splendida, iste meridianum tempus in semetipso habere videbitur: & per hanc puritatem cordis, quasi in meridie positus, Deum videbit: sedens ad quercum Mamre: quod, ad visionem interpretatur. Apud visionem ergo sedet in meridie, qui vacat ad videndum Deum. Inde denique non dicitur intra tabernaculum, sed foris ad ostium federe tabernaculi. Foris etenim est extra corpus posita mens ejus, qui longè est à corporalibus cogitationibus, longè à carnalibus desideriis: & ideo ab his omnibus foris positum visitat Deus. Eisdem quoque mysteriis est: quod & Joseph, & fratres suos cum suscepisset in Ægypto, in meridie eos pascit: & in meridie adorant eum cum muneribus. Propterea denique puto, & de his que Judei in salvatore commiserunt, nullum Evangelistarum voluisse scribere, quia meridiem hæc gesta sunt: cum utique sexta hora, non aliud quam meridianum tempus ostendat: nullus tamen meridiem nominavit. Sed Mattheus ita dicit: Ab hora autem sexta tenebræ factæ sunt super omnem terram, usque in horam nonam. Lucas verò: Erat jam quasi hora sexta, & tenebræ factæ sunt super omnem terram, usque in horam nonam deficiente sole. Sed & Marcus: Cum autem esset facta hora sexta, tenebræ factæ sunt super omnem terram, usque in horam nonam. Unde apparet, quia in visitatione quidem Abraham, & in convivio Patriarcharum apud Joseph, non indigebat ut tempus istud sub nomine sexti numeri significaretur, sed ut meridiem diceretur. Volebat enim sponsa, quæ jam tunc in illis adumbrabatur, discere ubi pasceret sponsus & ubi haberet cubile: & ideo meridiem nominat. Evangelistæ verò in his quæ narrabant, non meridianum tempus, sed horæ sextæ numerum requirebant: ad enarrandum scilicet sacrificium hostiæ ejus, quæ oblata est in die paschæ, pro redemptione hominis, qui in die sexta formatus est à Deo: posteaquam terra produxit animam viventem secundum genus, quadrupedia, & repentia, & bestias terræ. Ob hoc igitur in presenti loco illuminari sponsa desiderat pleno scientiæ lumine: ne per imperitiam errans in aliquo, similis efficiatur illis doctorum scholis, quæ non per ipsam Dei sapientiam, sed per philosophorum & principum hujus mundi exercentur. Hoc enim, & Apostolus dicere videtur in eo, ubi ait: Quia loquimur Dei sapientiam in mysterio absconditam, quam nemo principum hujus mundi cognovit. Et iterum hæc eadem significat, cum dicit: Non enim spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis. Ob hoc ergo requirit sponsa Christi meridianam cubilia, & plenitudinem scientiæ poscit à Deo: ne videatur esse sicut una ex philosophorum scholis: quæ adoptata nominatur, pro eo quod plenitudo veritatis apud eos tecta est, & adoptata. Sponsa autem Christi dicit: Nos autem revelata facie gloriam Dei speculamur. Nisi cognoveris te bona, sive pulchra inter mulieres, egredere tu in vestigiis

gregum, & pasce hædos tuos in tabernaculis pastorum. Unius Chilonis scilicet ex septem quos apud Græcos singulares fuisse in sapientia fama concelebrat, hæc inter cætera mirabilis fertur esse sententia, qua ait: Scito te ipsum: vel cognosce te ipsum. Quod tamen Salomon, quem præcessisse omnes hos tempore & sapientia ac rerum scientia, in præfatione nostra docuimus, ad animam quasi ad mulierem sub comminatione quadam loquens dicit: Nisi cognoveris temetipsam ô pulchra inter mulieres, & agnoveris pulchritudinis tuæ causas inde descendere, quod ad imaginem Dei facta es, per quod inest tibi plurimum naturalis decoris: & cognoveris quam pulchra eras ex initio: quamvis & nunc jam præcellas cæteras mulieres, & pulchra inter eas sola dicaris: tamen nisi cognoveris te ipsam, qui pro pravitate, & lascivia, à sinistris statui sunt Regis in judicio præsentis: & cum tibi introductæ in cubiculum regium, ostenderem quæ summa sunt bona: si non cognoveris temetipsam, ostendam tibi etiam quæ sunt ultima mala: ut ex utroque proficias, tam malorum metu, quam honorum desiderio. Si enim nescieris temetipsam, & ignorantia tui vixeris, nec scientiæ studium gesseris: sine dubio, nec tabernaculum proprium habebis, sed & per pastorum tabernacula discurre: & nunc in illius, nunc in illius tabernaculis pastoris pasces hædos, inquietum animal, ac vagum, & peccatis deputatum. Hæc autem patieris, donec rebus ipsis & experimentis intelligas, quantum mali sit animam nescire se ipsam, neque pulchritudinem suam: per quam præcellat cæteras, non virgines, sed mulieres: illas scilicet quæ corruptionem passæ sunt, nec in virginis integritate permanserunt. Hæc sunt quæ sponsus post illa omnia que locuta fuerat sponsa: austeram quadam comminatione sponse animos ad agnitionis suæ curam sulcitas, per ordinem propositi dramatis dicit. Sed nunc consequenter, ut cætera ad Christum, hæc & ad Ecclesiam referamus: qui ad sponsam suam, ad animas scilicet credentium loquens, summam salutis & beatitudinis in scientiæ agnitione constituit. Quomodo ergo anima cognoscat temetipsam, nec facile puto, nec breviter explicari posse, tamen pro viribus pauca ex multis aperire tentabimus. Videtur ergo mihi duplici modo agnitionem sui animam capere debere. Quid quidem sit ipsa: & qualiter moveatur, id est, quid in substantia, & quid in affectibus habeat: utpote ut intelligat si boni affectus sit, aut non boni: aut recti propositi, aut non recti. Et quidem si recti sit, si erga omnes virtutes eundem tenorem habeat, tam in intelligendo, quam in agendo, an erga necessaria tantum, & que in promptu sunt. Et utrum in eo sit, ut accipiat profectus, ut augeatur in intellectu rerum augmentoque virtutum, an in isto stet, & resideat, in quod potuit pervenire; & utrum erga temetipsam tantummodo vacet excolendam, an aliis prodelle & conferre aliquid utilitatis studeat, vel in verbo doctrinæ, vel in exemplis gestorum. Si verò cognoscat temetipsam, non esse boni affectus, neque recti propositi, in hoc ipso, ut intelligat utrum ei satis desit, & procul à via virtutum sit, an in ipso jam posita sit itinere, & incedere jam conetur, cupiens quæ in antè sunt apprehendere, & quæ retro sunt obvisci, sed nondum appropinquaverit, aut proxima quidem sit, nondum tamen ad perfectionem venerit. Sed & in eo opus videtur esse animæ cognoscentis temetipsam, scire si hæc ipsa quæ operatur mala, an ex affectu, & studio operetur, an fragilitate quadam, & ut ille ait, quod quasi non vult agens, & quæ odit faciens, & rursus ea quæ bona sunt, affectibus & recto proposito gerere videatur, verbi gratia: Si iracundiam apud aliquos quidem cohibet, apud aliquos autem effert: an semper eam cohibet, & apud nullum omnino profert. Similiter & tristitiam, si in aliquibus quidem negotiis vincit, in aliquibus autem recipit, an in omnibus omnino non recipit. Ita & timorem aliaque similiter, quæ virtutibus videntur esse contraria. Adhuc & istud opus est animæ cognoscentis se, si gloriæ multum cupida sit, aut parum, aut mediocriter delectetur, aut omnino nihil: & si in opprobriis satis, aut parum, aut omnino nihil contristet. Sed & in dando, & accipiendo, cognoscentis animæ

temetipsam, sunt quædam indicia: si quod tribuit & præbuit, ita communicabili affectu, & quasi cui æquitatem haberi inter homines placeat. An ut ille ait ex tristitia, aut necessitate: vel certe gratiam, sive ab accipientibus, sive ab audientibus querens. Sed & in accipiendo anima, quæ cognoscat temetipsam, observabit utrum indifferenter habeat ea quæ accipit: an velut super aliquo bono gaudeat. Sed & in intellectu pensabit temetipsam hujusmodi anima, ut cognoscat, an facile moveatur cujuscumque veri similis iudicio: & subripiatur ei arte, vel suavitare, vel caliditate sermonum: an raro hoc, an nunquam omnino patiat. Sed sufficienter hæc in hoc agnitionis genere à nobis dicta. Possibile est enim volenti horum similitudinem, & alia innumera colligere, quibus cognoscere temetipsam anima probetur: & pulchritudinem suam, quam ad imaginem Dei in conditione suscipit, si reparare ac restituere potuerit, contemplari. Hoc igitur est, quod præfens sermo sub specie mulieris animam docet: ut cognoscat temetipsam, & ait: Nisi cognoveris temetipsam: hoc est, nisi per singula quæ supra memoravimus dixeris sensus tuos, & discretionem singulorum tenueris, quæ agenda sint, quæ cavenda, quid desit tibi, & quid abundet, quid emendandum sit, quidve servandum: Sed si volueris indifferenter agere inter cæteras animas communis vite hominum, quas hic mulieres appellat: inter quas tu pulchra es: utpote quæ jam oscula Verbi Dei susceperis, & cubi- culi ejus arcana perspexeris: si inquam non te cognoveris, sed indifferenter, ut commune vulgus agere volueris: exi in vestigiis gregum: id est, esto in reliquo grege: si nihil egregium post hæc omnia, quæ in te collata sunt agis: neque temetipsam cognoscentis, à conversatione gregali sequestraveris: & eris non solum in grege, sed in vestigiis gregum. Ultimus enim fiet, & novissimus, qui primatus suos non intellexerit. Et ob hoc, ubi jam scientiam neglexerit, necesse est, ut circumferatur omni vento doctrinæ, ad deceptionem errorum: ita ut modo quidem apud illum pastorem, id est, doctorem verbi tabernaculum ponat: nunc verò apud alium, & sic ubique circumferatur: pascens non oves, quod est animal simplex: sed hædos, lascivos scilicet, & inquietos sensus atque ad peccatum deputatos, diversis doctoribus excolens ad hoc ipsum quæsitus. Et hæc erit pœna culpæ illius animæ, quæ seipsam non studuerit agnoscere, & illum solum sequi pastorem, qui animam suam posuit pro ovibus suis. Hæc est una species, qua intelligere temetipsam anima in affectibus & actibus suis debeat. Illa verò alia pars profundior est, & difficilior: qua jubetur anima, quæ tamen jam in mulieribus pulchra est, agnoscere temetipsam. Quod si obtinere potuerit, speret sibi bona omnia: si minus, sciat exeundum sibi post vestigia gregum: & pascendum hædos in tabernaculis pastorum alienorum à se. Videamus ergo, & incipiamus pro viribus etiam hujus partis agnitionem discutere. Dicit per Prophetam sermo divinus: Illuminare vobis lumen scientiæ. Sed in donis spiritualibus, unum quidem donum maximum est: quod per Spiritum sanctum ministratur, sermo scientiæ: cujus scientiæ opus illud principale est, quod in Evangelio secundum Mattheum, quidem ita dicit: Nemo novit filium nisi pater: neque patrem quis novit, nisi filius, & cui voluerit filius revelare. In Luca autem, ita ait: Nemo scit quid sit filius, nisi pater: & nemo scit, quid sit pater, nisi filius, & cui voluerit filius revelare. Secundum Joannem verò ita scriptum est: Sicut agnoscit me pater, & ego agnosco patrem. In quadragesimo vero quinto pagino dicit: Vacate & cognoscite, quoniam ego sum Deus. Igitur principale munus scientiæ, est cognoscere Trinitatem: secundo verò in loco cognoscere creaturam ejus secundum eum qui dicebat: Ipse enim mihi dedit horum quæ sunt, scientiam veram: substantiam mundi, & virtutem elementorum, initium, & finem, & medietatem temporum, & reliqua. Inter hæc ergo animæ erit quædam etiam sui agnitione, per quam scire debet, quæ sit ejus substantia, utrum corporea, vel incorporea, & utrum simplex, vel ex duobus, aut tribus, an verò ex pluribus composita. Sed & juxta quorundam quæstiones, utrum facta, an omnino à nullo sit facta, & si facta sit, quomodo sit facta. Utrum (ut putant aliqui) in semine corporali, etiam ipsius substantia contineatur, & origo ejus pariter cum origine corporis traducitur; an perfecta extrinsecus veniens, parato jam & formato inter viscera muliebria corpore induitur: Et si ita sit, utrum nuper creata veniat, & tunc primum facta cum corpus videtur esse